

Nogle konsekvenser af et kristent menneskesyn

Af daglig leder i Kristent Pædagogisk Institut, Carsten Hjorth Pedersen
Illustreret af grafiker Hakon Lund Jensen

Det kristne menneskesyn er ikke sådan at få styr på. Derfor taler jeg ikke så gerne om *det* kristne menneskesyn, men hellere om *et* kristent menneskesyn.

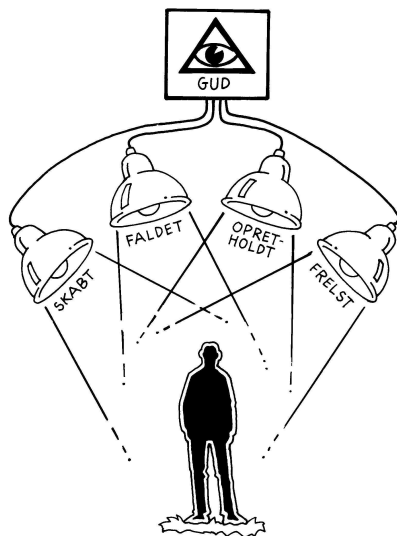
Mit sigte med de følgende linier er: 1) At skitsere et kristent menneskesyn ud fra fem modeller.¹ 2) At give 25 forslag til aktuelle, konkrete konsekvenser af et kristent menneskesyn.

Et frihedsdokument

Det fascinerende ved et kristent menneskesyn er, at det på en og samme tid fastlægger nogle meget vigtige ting vedr. mennesket og *samtidig* rummer stor frihed til – fra tid til tid, og fra sted til sted – at drage konsekvenser af det. Et kristent menneskesyn er kort sagt et *frihedsdokument*. For det første fordi det altid er frihed at komme på omgangshøjde med virkeligheden om sig selv, som Skaberen har fastlagt den. For det andet fordi der altså er stor frihed inden for den menneskelige virkelighed til at drage forskellige konsekvenser af et kristent menneskesyn.

Følgende fem modeller siger ikke alt; men de siger noget væsentligt.

A. Mennesket står i en fire-foldig relation til Gud

Et kristent menneskesyn er en stærk provokation i forhold til de humanistiske menneskesyn, der er dominerende i disse år. Et kristent menneskesyn hævder nemlig, at ethvert menneske primært står i relation til Gud. Og det gælder ikke udelukkende for religiøse eller kristne mennesker. Det gælder også for ateister og gudsfornægtere. Vi har alle med Gud at gøre – af fire grunde:

1. *Gud har skabt os.* Der står altså en personlig vilje bagved ethvert menneske. Jeg er ikke en tilfældighed! Selv den, som er undfanget i voldtægt eller under kummerlige forhold, står der en

¹ For dyberegående behandling henvises til min bog fra 2002: *Pædagogik i kristent perspektiv*, Credo Forlag.

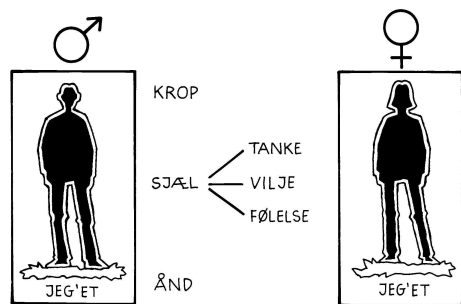
guddommelige, god vilje bagved. Derfor er alle mennesker – i relation til tilværelsens øverste magt, Gud – helt ligestillede.

2. *Vi er faldet fra Gud.* Et kristent menneskesyn er mere kendetegnet ved *realisme* end ved optimisme eller pessimisme. Det viser sig bl.a. i synet på, at mennesket rummer store destruktive potentialer. Vi har spoleret vores forhold til Gud så eftertrykkeligt, at kun en suveræn redningsaktion fra Guds side har genoprettet det. Og vi har spoleret vores forhold til andre menneske i en sådan grad, at ingen af os lever en dag uden, at vi selv er destruktive i forhold til andre og de i forhold til os. Det fortæller både erfaringen og aviserne.

3. *Vi er opretholdt af Gud.* Mennesket rummer imidlertid også store konstruktive potentialer. Ingen af de øvrige skabninger overgår menneskets formidable evne til at vise godhed og solidaritet. Det skyldes, at Gud opretholder os. Han holder os i live, hvilket skal forstås så bogstaveligt, at når han trækker sin livgivende ånde tilbage fra os, dør vi. Men det skal også forstås så bogstaveligt, at han holder os i live gennem de gode ordninger, han har sat os ind i: Venskaber, fællesskaber, ægteskaber, samfundsordninger og ordensmagter. Desuden viser han så stor agtelse for os, at han lader troende såvel som vantrø være sine forlængere arme til at opretholde verden.

4. *Vi er genløst af Gud.* Selv om Gud i sin godhed opretholder verden, så den ikke bliver ét stort Helvede at leve i, er hans opretholdelse ikke nok til at føre os ind i et genoprettet gudsforhold og et evigt liv med ham. Dertil måtte Gud bruge langt stærkere midler end skabelse og opretholdelse. Han måtte sende sin Søn, Jesus Kristus, som genløste os, dvs. tog vores plads under Guds vrede og gav os sin plads under Guds nåde. Dette evangelium lader Gud nu lyde i verden, så alle, der tror og bliver døbt, får del i det. Men hvis vi afviser evangeliet om Guds frelse, påtvinger Gud os ikke den genoprettede relation til ham.

B. Mennesket er mand eller kvinde i en helhed af krop, sjæl og ånd samt i en sjælelig helhed af tanke, vilje og følelse

Menneskets kønspolaritet er grundlæggende i et kristent menneskesyn. Mennesket findes ikke en neutral udgave; det findes udelukkende som mand eller kvinde, dreng eller pige. Den kønspolaritet er god og Gud-villet. Den er motoren i menneskets seksualitet. Derfor er al tale om kønsneutrale ægteskaber og sidestillelse af heteroseksuelt og homoseksuelt samliv heller ikke i pagt med et kristent menneskesyn.

Kvinden og manden er begge en udelelig helhed af krop, sjæl og ånd. Kroppen er aldrig på spil, uden at de to andre også er det. På tilsvarende måde med sjælen og ånden. Sjælen er vores psyke, som jeg ser nærmere på lidt længere fremme. Ånden er det, der for alvor adskiller os fra dyrene, fx vores samvittighed, vores evne til at skrive og læse bøger, komponere musik, skabe kunstværker og bygge altre for vores guder. Altså alt det, der gør mennesket til en åndsvæsen.

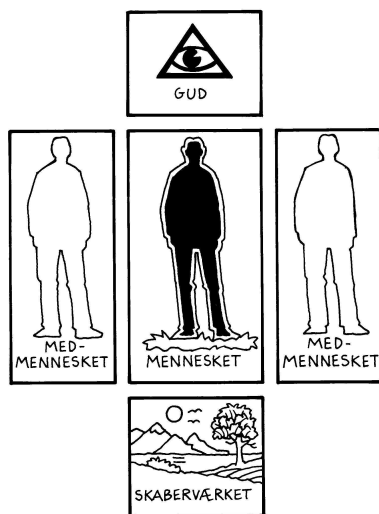
De tre er en helhed og dog særlige elementer i vores udrustning på en så grundlæggende måde, at fornægter vi fx kroppen, går det også ud over sjælen og ånden. Eller fornægter man mennesket som åndsvæsen, som flere af de materialistiske menneskesyn reelt gør, så amputerer man mennesket.

Da krop, sjæl og ånd er flettet ind i hinanden og dog er bærere af særskilte karakteristika, kan man ofte anskue eller behandle et menneskeligt fænomen ud fra alle tre tilgange. I tilfældet en depression giver det fx god mening at sætte ind med: 1) motion samt give medicin, der har meget med krop og kemi at gøre, 2) psykoterapi og samtaler, der især retter sig mod psykiske forhold, og 3) igangsætning af kreative/kunstneriske aktiviteter samt decideret åndelig/bibelsk vejledning.

Menneskets sjæl eller psyke er en helhed af tanke, vilje og følelse. Heller ikke her kan den ene være der uden de to andre. Dersom man forsøger – og det *er* blevet forsøgt i tidens løb, også i kristne kredse – at undertrykke enten tankerne, viljen eller følelserne, får det forkrøblede og amputerede mennesker til følge. Samtidig er tanke, vilje og følelse selvstændige størrelser i mennesker mentale system, som fx skal stimuleres under opvæksten.

Mandens og kvindens krop, sjæl og ånd er absolut ligeværdige, men ikke ens. Et kristent menneskesyn giver rum for et *bredt* kønsmæssige normalitetsbegreb. På den anden side er kønspolariteten dominerende. Kvindens og mandens krop, sjæl og ånd er kort sagt homologe, dvs. overensstemmende, men samtidig modsvarende. Det er en kilde til umådelig megen glæde og vældig mange udfordringer.

C. Mennesket står under Guds autoritative *tiltale*, sammen med andre mennesker i kærlighedens *samtale* og over det øvrige skaberværk i forvaltningens *omtale*.

Selvom mennesket kun er lidt ringere end Gud (jf. Salme 8,6), står vi dog *under* Gud. Han er Gud. Vi er skabte mennesker. Han er fuldkommen. Vi er ufuldkomne. Det indebærer, at Gud har ret til at stille os til ansvar. Han tiltaler os, og vi skal svare ham. Derfor falder vi først på plads – og vi fritages for overanstrengelse – når vi indser, at vi ikke er guddommelige.

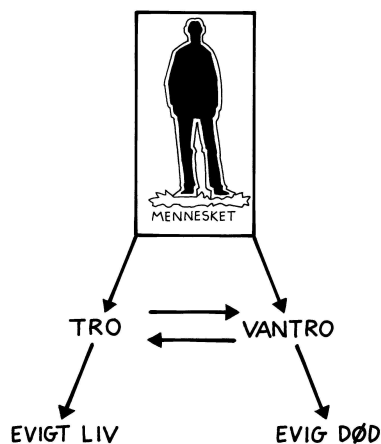
Dernæst står mennesket i relation til andre mennesker. Ja, uden den relation forkrøbles vi. Hvis man giver et barn mad, rene bleer og tøj på, men ikke kontakt, ikke taler med det og isolerer det fra menneskelig relation, bliver barnet totalskadedt. Også efter de første levemåneder er det livsvigtigt med gode menneskelige relationer. En stor del af den pædagogiske opgave er i øvrigt at leve i kærlige og myndige relationer til barnet samt at lære barnet sociale færdigheder.

I de mellemmenneskelige relationer står vi ved siden af hinanden. Der hersker ganske vist asymmetriske relationer til visse mennesker, fx forældre eller chefer og mere symmetriske til visse andre mennesker, fx legekammerater eller ægtefæller, men i alle tilfælde er vi på linie. Grundlæggende er det et ”jeg”, der møder et ligeværdigt ”du”.

Endelig står mennesket i relation til det øvrige skaberværk. Mennesket er af Gud sat til at forvalte naturen og kulturen – til gavn og glæde for den enkelte og helheden og til ære for Gud. Dertil har Gud udrustet mennesket med evner som fornuft, kreativitet, omsorg og autoritet. En stor del af skolens opgave er i øvrigt at gøre børn og unge til gode forvaltere af skaberværket. Et fag som matematik er fx en formidabel hjælp i så henseende.

Alle disse tre relationer er imidlertid under indflydelse fra alle de fire lamper i illustration 1. Det betyder fx, at vi oplever smerte og mislykkethed, fordi vores egne og medmenneskers destruktive potentiale hærger Gudsrelationen, de mellemmenneskelige relationer og forholdet til skaberværket.

D. Mennesket er en evighedsvandrer, der står i én af to relationer til Gud: Troens eller vantroens, det evige livs eller den evige døds relation

Mennesket har ansvar, og Gud er suveræn. De to sandheder kan vi ikke få ind på én linie. De løber som parallelle linier gennem vores liv. De er såkaldt forenende modsætninger, som hverken må blandes sammen eller adskilles. Den ene bliver meningsløs, hvis den anden fornægtes eller glemmes. De er som fuglens to vinger, der kun giver mening, hvis de begge er der.

Hvis vi overbetoner menneskets ansvar, bliver vi enten overmodige (fordi vi synes, at vi indfrier vores ansvar) eller mismodige (fordi vi *ikke* synes, at vi indfrier det). Hvis vi overbetoner Guds suverænitet, sker der omtrent det samme: Enten bliver vi dovne (fordi det jo er ligegyldigt, hvad vi gør) eller stressede (fordi vi skal gøre os fortjent til, at Gud netop griber suverænt ind i vores liv).

Denne kæmpemæssige spænding mellem menneskets ansvar og Guds suverænitet, som blot er strejft her, har stor betydning for forståelsen af illustration 4. Det gælder både for livet før og efter døden. Menneskelivet slutter nemlig ikke med døden. Faktisk er de op til ca. 110 år på denne jord et umådeligt kort tidsrum sammenlignet med den del af vores liv, der ligger efter døden.

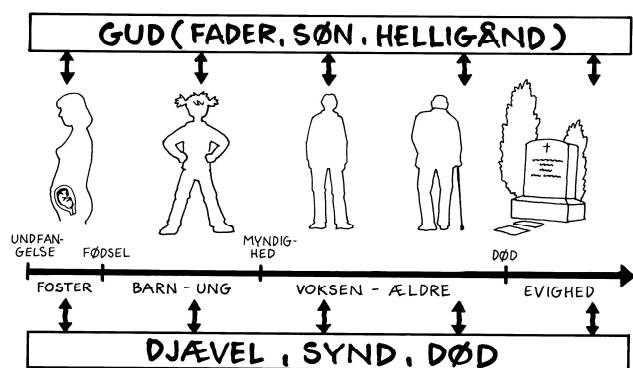
Som evighedsvandrerer går vi mod en *dobbelt* udgang på livet. Mens vi lever på denne side af døden, er vi enten på troens eller vantroens spor, dog med mulighed for at gå fra det ene til det andet spor. Et menneske kan fx ved dåben være blevet sat på troens spor, men senere i sit liv slå ind på vantroens. Eller modsat. I alle tilfælde er menneskets ansvar og Guds suverænitet i spil.

Ingen af os er ikke i stand til at afgøre, om Jensen eller Hansen er på det ene eller det andet spor. Dertil er mennesket for uudgrundeligt og dets evne til at forstille sig for stor. Kun Gud (og det enkelte menneske selv) kender hjerterne og fælder den sandfærdige dom.

Det ender altså med evigt liv eller evig død for hver enkelt af os, hvorefter det ikke længere er muligt ”at skifte spor”. Man kan også sige, at Gud viser det enkelte menneske så stor respekt, at de, som *vil* være fri for ham – eller *vil* være under hans vrede (de to ting er det samme) – får det, som de vil have det.

I hele denne proces og i det, det ender med, har mennesket ansvar, og Gud er suveræn.

E. Mennesket lever i kontinuerlige livsafsnit og overgange i spændingsfeltet mellem Den treenige Gud (Fader, Søn og Helligånd) og fordærvmagterne (djævel, synd og død)

Adam og Eva blev skabt i udvokset udgave. Men derefter vil Gud, at et menneskeliv skal begynde som en sædcelle og en ægcelle, der smelter sammen for derefter at udvikles gennem livsafsnit og livsovergange. Et kristent menneskesyn fastholder altså, at menneskelivet begynder ved undfangelsen. Efter fødslen lever vi nogle år som barn og ung. Vi modnes, bliver voksne og lever vi længe nok, bliver vi gamle, måske ældgamle for til sidst at dø.

Det kunne der skrives meget om. Blot en ting her: Vi skal dø! Denne elementære sandhed er der mange (også troende) mennesker, der flygter fra. De ved det godt i teorien. Men i praksis vil – eller kan – de ikke tale om det. Et kristent menneskesyn vil også på dette felt hjælpe os til ikke at fornægte virkeligheden, men se den i øjnene. Og der er altid noget befriende ved at se sandt på sig selv og ved at tale sandt til sig selv og andre.

Dette fremadskridende menneskeliv er desuden en kampplads, hvor to store åndsmagter er på spil. De to er ikke jævnbyrdige, for der er kun én Gud. Fordærvmagterne (djævel, synd og død) er ikke guddommelige; men de har stor indflydelse på mennesket, fordi ethvert menneske rummer et brohoved for deres virke.

Og det er *ikke* sådan, at de mennesker, der står i troens relation til Gud (jf. illustration 4) kun er under indflydelse af Gud, mens de mennesker, der står i vantroens relation til Gud, kun er under indflydelse af fordærvmagterne. Nej, Gud gør også meget godt for vantro mennesker. Han opretholder dem med mad og tøj og lader dem erfare mange gode ting. Og jeg skal love for, at fordærvmagterne også er på spil over for troende mennesker. Det viser sig fx ved, at de synder. Uha, hvor er der mange eksempler på det!

Vi står til ansvar for, hvilken af disse to magter vi giver plads, og hvem af dem vi giver næring. Men når det kommer til stykket er den ren nåde, at Gud fører os ind i sit rige og bevarer os dér for tid og evighed.

Den, jeg er i Guds øjne, er jeg

Vi mennesker har det med at sætte etiketter på os selv og andre – og andre sætter etiketter på sig selv og os. Som regel rummer disse etiketter noget sandt, men som regel rummer de også en stærkt element af usandhed: Enten overvurderer eller undervurderer vi os selv. Enten bedømmer vi andre for mildt eller for hårdt. Andre mener, at de enten er bedre eller ringere end os. Andre mener, at vi enten er ”nice” eller ”nederen”.

Derfor skal vi ikke lægge for stor vægt på, hvordan er vi er andres eller egne øjne. Vi skal derimod lægge stor vægt på, hvem vi er i Guds øjne. Et kristent menneskesyn er et forsøg på at svare på, hvem vi er i *Guds* øjne. For den, jeg er i Guds øjne, er jeg virkelig!

Det kristne menneskesyn er derfor ikke vigtigt for at have *teorien* eller *dogmatikken* på plads, men for at jeg selv kan falde på plads ved – så vidt muligt – at se på mig selv med Guds øjne.

30 konsekvenser af et kristent menneskesyn

For at dette ikke blot skal være tankebygninger i det himmelblå, lad mig så vove det ene øje og give 30 bud på, hvad det betyder i praksis. Der er ikke plads til at begrunde de 30 udsagn. De er heller ikke alle lige gennemtænkte, og nogle af dem har bevidst provokerende karakter. Men jeg ønsker at vække debat, og jeg vil eksemplificere, hvor mange forskelligartede konsekvenser et kristent menneskesyn kan få, og jeg ønsker at vise, at vi vist alle har felter, hvor vi skal øve os på at *praktisere* et kristent menneskesyn.

- 1) Den evnesvage er lige så vigtig en del af det kristne fællesskab som præsten.
- 2) Én, der lugter af tis, er også et menneske, som man både skal give en knuser og i ærlighed konfrontere med problemet.
- 3) Det er *forkert*, når teenagere rangordner andre efter, hvilket tøj man går i.
- 4) Det er *forkert*, når voksne rangordner andre efter, hvem der har det smukkeste hjem.
- 5) Det er *forkert*, når gamle rangordner andre efter, hvem der hører bedst.
- 6) Vi har en opgave i at synliggøre usynlige medmennesker, fx de ufødte, de gamle og de psykisk syge.
- 7) Der skal afsættes rigelige ressourcer til specialundervisningslever på kristne friskoler.
- 8) Vi skal gøre vores yderste for at formidle den kristne tro til andre, men intet andet menneske skal påtvinges den.
- 9) Vi er forpligtet på, at gå i brechens vores religiøse, politiske og etiske modstanderes ret til at missionere, drive skoler, holde festivaler, udgive bøger og påvirke andre.
- 10) Vi er imod såvel kommunismens ydmygelse af det enkelte individ som kapitalismens kyniske udnyttelse af det enkelte individ.
- 11) Det er *forkert*, at livets mening er at forbruge og blive underholdt.
- 12) At leve sundt og ret i menneskelige relationer er altid vigtigere end at besidde smukke og nyttige ting.
- 13) Mennesker er i deres gode ret til at dræbe hvaler og i deres klare pligt til at værne dem mod rovdrift.
- 14) Alle arbejdsdygtige mennesker har ret til – lønnet og ulønnet – arbejde og pligt til at yde til fællesskabet.
- 15) Alle mennesker har ret til have fri fra arbejde. I vores tid er det særlig vigtigt at hjælpe mennesker bort fra det *indre* pres, som mange føler for at arbejde urimeligt meget.
- 16) Det er forkert og egoistisk at tage sit eget liv; men selvmordere har ikke dermed gjort en utilgivelig synd.
- 17) Det er *forkert*, når prædikanten i missionshuset siger: ”Du er en stribe nuller, men Jesus er ettallet foran dig, der gør dig værdifuld.”

- 18) Mine hænder er en lige så unik del af mig som mine følelser.
- 19) Efter døden hviler krop, sjæl og ånd hos Gud indtil opstandelsens morgen. Der findes ikke en menneskelig eksistens uden en krop.
- 20) Gud elsker narkoluderen på Vesterbro akkurat lige så højt som USA's præsident.
- 21) De samfundsopbygninger, opdragelsessystemer, fællesskabsregler og politiske strukturer, der tager højde for menneskets iboende destruktivitet, bliver mindre grusomme end de, der ikke gør det.
- 22) Kriminelle gadebørn i Sao Paulo rummer et potentiale for det gode og konstruktive.
- 23) Mænd har nøjagtig lige så stor værdi som kvinder.
- 24) En kirke, som ikke forkynder evangeliet om Jesus Kristus, er ikke en kristen kirke.
- 25) En kirke, som ikke driver diakoni, er ikke en kristen kirke.
- 26) Seksualfikseringen i det offentlige rum hindrer kærligheden mellem mand og kvinde.
- 27) Trods skønheden og godheden i verden lever vi i en undtagelsestilstand, hvor det fuldkomne menneskeliv stadig er i vente på den nye jord.
- 28) Hr. Jensen har ret til at dø, når han er kommet dertil!
- 29) Mennesket er *ikke* en – højtudviklet – art i dyreriget.
- 30) Det er lige så gudvelbehageligt at holde sin krop i god form som at læse åndelig opbyggelseslitteratur.

Tre ideer til undervisning i et kristent menneskesyn

v. pædagogisk konsulent Niels Kousgaard

Tre idéer til, hvordan et kristent menneskesyn kan gøres til indhold i undervisningen i 9. eller 10. klasse:

Byrådssalen

Fire elever, som bliver sat foran resten af klassen, skal gøre det ud for et byråd, der skal tage stilling til placeringen af en handicapinstitution. Der foreligger et forslag om at placere den ved siden af en skole, der ligger i et parcelhuskvarter. To af byrådsmedlemmerne skal tale *imod* forslaget, mens de to andre får til opgave at argumentere *for*. Man kan eventuelt åbne for spørgsmål fra salen, dvs. resten af klassen, eller man kan lade byrådsmedlemmerne blive skiftet ud, når de løber tør for argumenter. Bagefter kan man drøfte, hvilke menneskesyn, der kan ligge bag de forskellige udsagn, der er kommet.

I stedet for at drøfte placeringen af en handicapinstitution, kunne det være en moske (uden minaret), der skulle placeres.

Skriftlig opgave

En brevkasse i et kristent blad får følgende brev:

Kære brevkasse!

Jeg er en kristen pige på 15 år, der går i 9. klasse. Jeg bor hjemme hos mine forældre og havde det indtil for kort tid siden godt. Planen er, at jeg skal begynde i gymnasiet efter sommerferien, og min kæreste, som går i 10. klasse, skal også starte på en ungdomsuddannelse. Nu er der bare sket det, at jeg er gravid! Min kæreste og jeg har været i seng med hinanden nogle gange, og vi har begge haft dårlig samvittighed bagefter, men vi havde aldrig tænkt på, at vi nu kunne stå i denne situation. Jeg

har fortalt det til min kæreste. Han er lige så chokeret som jeg. Jeg har også snakket med en god veninde. Men mine forældre ved ingenting endnu, og jeg kan snart ikke holde det ud længere. Jeg er bange for deres reaktion, for jeg er sikker på, at jeg har skuffet dem meget. Jeg har hørt dem tale om abort som noget, der er forkert, men det er det, jeg overvejer lige nu. Hvis jeg vælger at få barnet, vil det vel betyde, at mine uddannelsesplaner ryger lige i skraldespanden, og hvad skal jeg så bruge mit liv på? Jeg er også bange for, hvad andre vil sige om mig, både i skolen og den kristne ungdomsklub, hvor jeg ofte går. Hvad skal jeg gøre?

Kærlig hilsen

Den ulykkelige

Opgave: Du er brevkasseredaktør med et kristent menneskesyn og skal svare på brevet fra Den ulykkelige.

Drama

Klassen får til opgave sammen eller i grupper at skrive og fremføre et dramastykke, der handler om mobning. Undervejs skal de tage stilling til følgende spørgsmål: Hvad er mobning? Hvorfor opstår mobning? Hvilke roller er aktiveret ved mobning? Hvad kan jeg gøre, når der er mobning? Ud over at belyse mobning ud fra et kristent menneskesyn kunne man benytte Børns Vilkårs hjemmeside, hvor emnet behandles grundigt.

Denne artikel blev bragt på KPIs hjemmeside: www.kpi.dk